

علیرضا اعرافی

مکاسب محرمة ۱

اجبان نجس ۱

تقریر: علیرضا گورنزی، ستاره منتهی

ناشر اشراق و مرقان

مکاسب محرمه ۱ (اعیان نجس ۱)

علیرضا اعرافی

تقریر..... علیرضا گودرزی، ستار همتی
ناشر..... مؤسسه اشراق و عرفان
ویراستار..... عباسعلی مردی
امور هنری..... حمید بهرامی
نوبت و تاریخ چاپ..... اول/پاییز ۱۳۹۵
لیتوگرافی، چاپ و صحافی..... سازمان چاپ و اسراء
شمارگان..... ۱۰۰۰ نسخه
قیمت..... ۲۲۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای مؤسسه اشراق و عرفان محفوظ است

ISBN: 978-600-8542-02-5

www.eshragh-erfan.com

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۵۴۰

info@eshragh-erfan.com

تمایز: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۵۴۱

آدرس: ایران، قم، خیابان معلم، معلم ۸، کوچه شهید محقق، پلاک ۵۹

کانال تلگرام: @EshraghErfan

فهرست

۲۱.....	سخن مؤسسه
۲۳.....	پیشگفتار
۲۷.....	مقدمه

بخش اول: کلیات مکاسب مجرمه/ ۲۹

۳۱.....	فصل اول: اهمیت بحث
۳۱.....	الف) استحباب تجارت
۳۱.....	۱. قرآن
۳۱.....	۲. روایات
۳۴.....	ب) احادیث کراهت ترک تجارت
۳۷.....	ج) اصل اولی در حکم تجارت
۳۹.....	فصل دوم: مفهوم شناسی
۳۹.....	الف) کسب

۴۰.....	ب) بیع
۴۱.....	ج) تجارت
۴۳.....	فصل سوم: پیشینه
۴۷.....	فصل چهارم: جایگاه مکاسب در میان ابواب فقهی
۴۸.....	سبب میان عناوین مکاسب و بیع
۴۸.....	الف) ذکر مکاسب و بیع در کتاب یا باب واحد
۴۹.....	ب) طریقه مکاسب و بیع به صورت مستقل از یکدیگر
۴۹.....	ج) نظر مختار
۵۰.....	ترجیح عنوان مکاسب بر تاجر
۵۱.....	وجوه ترجیح مکاسب بر متاجر دیگر
۵۱.....	الف) وجوه ترجیح مکاسب بر متاجر
۵۳.....	ب) وجه اولویت تجارت بر مکاسب
۵۴.....	نظر مختار
۵۴.....	جایگاه آداب کسب
۵۷.....	فصل پنجم: تعیین محل نزاع در مکاسب محرمة
۵۷.....	الف) حرمت وضعی و تکلیفی
۵۸.....	مقتضای نهی در معاملات
۵۹.....	ب) متعلق حرمت
۶۰.....	اقسام معاملات

۶۱.....	اقسام عناوین مورد نهی
۶۱.....	بررسی اقوال فقها
۶۱.....	۱. نقل و انتقال به قصد ترتب اثر حرام
۶۵.....	۲. تبدیل و تبدل اعتباری
۶۷.....	۳. نقل و انتقال به قصد تسلیم و تسلیم
۶۹.....	۴. انشاء به قصد ترتب امضای عرف و شرع
۷۰.....	۵. انشاء معامله به همراه ترتیب آثار
۷۴.....	۶. تسلیم و تسلیم خارجی
۷۷.....	۷. انشاء بندی به قصد نقل و انتقال
۸۱.....	نظر مختار
۸۵.....	ج) فرق عبادات با معاملات در تنقیح مناه
۸۵.....	د) اقسام مکاسب
۸۷.....	وجوه جمع بین تقسیم‌های ثلاثی و خماسی
۸۸.....	۱. اختلاف تقاسیم بر اساس تفاوت در مقسم‌ها
۸۹.....	۲. اختلاف تقاسیم بر اساس احکام اولی و ثانوی
۹۳.....	۳. اختلاف تقاسیم بر اساس توسعه در معنای اباحه
۹۵.....	جمع‌بندی وجوه جمع بین تقاسیم
۹۵.....	عدم تنافی اقسام معاملات با اصل استحباب تجارت
۹۶.....	ه) انواع مکاسب محرمه

بخش دوم: قاعده حرمت تکسب با نجاسات / ۹۹

فصل اول: مقدمه ۱۰۱

خلاصه اقوال فقها ۱۰۲

فصل دوم: بررسی ادله قاعده ۱۰۷

الف) قرآن کریم ۱۰۷

۱. آیات حرمت اعیان نجس ۱۰۷

آیه وَالرَّيْزِ فَاهْجُزْ ۱۱۲

آیه تحریر خیاباث ۱۱۵

۴. آیه ۱۰۰ سوره مائده ۱۱۶

جمع بندی آیات ۱۱۸

ب) روایات ۱۱۸

۱. روایت تحف العقول ۱۱۹

۲. روایت فقه الرضا (علیه السلام) ۱۳۹

۳. روایت دعائم الإسلام ۱۶۰

۴. نبوی «إِنَّ اللَّهَ إِذَا حَرَّمَ شَيْئاً حَرَّمَ ثَمَنَهُ» ۱۶۴

جمع بندی روایات ۱۷۵

ج) الغاء خصوصیت از برخی مصادیق نجس ۱۷۶

بررسی استدلال ۱۷۷

د) عقل ۱۷۸

۱۸۰.....	بررسی استدلال
۱۸۱.....	هـ) اجماع فقها
۱۸۲.....	جمع‌بندی ادله قواعد عام
۱۸۳.....	عدم دلالت قاعده بر حرمت وضعی
۱۸۴.....	گزاره فقهی قاعده حرمت تکسب با نجاسات

بخش سوم: نجاسات غیر حیوان / ۱۸۵

۱. بول و عذره / ۱۸۶

۱۸۷.....	فصل اول: کلیات
۱۸۷.....	۱. مفهوم‌شناسی
۱۸۷.....	الف) بول
۱۸۸.....	ب) عذره
۱۹۵.....	۲. پیشینه
۱۹۸.....	۳. جایگاه بول و عذره در فقه
۲۰۰.....	۴. اقوال فقها
۲۰۱.....	الف) فقهای خاصه
۲۰۱.....	۱. بول
۲۰۲.....	۲. عذره
۲۰۴.....	۵. انتفاعات بول و عذره
۲۰۷.....	فصل دوم: بررسی ادله

۲۰۸	۱. روایات
۲۰۸	اول، روایت بطلان
۲۱۳	دوم، روایت حرمت تکلیفی
۲۱۴	سوم، روایت دال بر جواز و حرمت به طور مطلق
۲۵۴	۲. اجماع فقها
۲۵۶	جمع بندی ادله
۲۵۷	فروغ ت حکم تکسب با عذر
۲۵۹	کراهت قهوی داد و ستد بول و عذر

۲. خون / ۲۶۰

۲۶۱	فصل اول: کلیات
۲۶۱	۱. پیشینه
۲۶۴	۲. جایگاه خون در فقه
۲۶۵	۳. اقوال فقها
۲۶۶	الف) فقههای خاصه
۲۶۶	ب) فقههای عامه
۲۶۸	۴. اقسام خون و ملاک تنجس آن
۲۶۸	۵. منافع خون

۲۶۸.....	الف) منافع حلال
۲۶۹.....	ب) منافع حرام
۲۷۱.....	فصل دوم: بررسی ادله حرمت تکسب با خون
۲۷۲.....	الف) قاعده حرمت تکسب با اعیان نجس
۲۷۲.....	ب) ادله خاص
۲۷۳.....	آیات حرمت میتة، خون، گوشت خوک و
۲۷۴.....	۲. روایات
۲۷۸.....	۳. اجماع فقها
۲۷۹.....	جمع بندی ادله.....
۲۸۰.....	نظر مختار درباره تکسب با خون.....
۲۸۱.....	گزاره فقهی دادوستد خون.....

۳. منی/ ۲۸۲

۲۸۳.....	فصل اول: کلیات
۲۸۱.....	۱. مفهوم شناسی
۲۸۷.....	۲. پیشینه
۲۸۹.....	۳. جایگاه بحث منی در فقه
۲۹۲.....	۴. اقوال فقها
۲۹۲.....	الف) فقههای خاصه

- ۲۹۴..... (ب) فقهای عامه
- ۲۹۶..... ۵. تقسیم منی به طاهر و نجس
- ۲۹۶..... ۶. منافع منی
- ۲۹۷..... ۷. منی در جنس مؤنث
- ۲۹۹..... **فصل دوم: بررسی ادله صور مختلف تکسب با منی**
- ۳۰۰..... الف) منی حیوان غیر ذی نفس سائله
- ۳۰۰..... ب) منی حرام ذی نفس سائله مستقر در خارج از رحم
- ۳۰۱..... ج) منی حرام ذی نفس سائله مستقر در رحم مؤنث
- ۳۰۱..... ۱. نجاست
- ۳۰۲..... ۲. قاعده تبعیت اجزاء
- ۳۰۵..... ۳. مجهول بودن مورد معامله
- ۳۰۵..... ۴. عدم قدرت بر تسلیم مورد معامله
- ۳۰۶..... جمع بندی ادله
- ۳۰۷..... د) عسیب فحل
- ۳۰۷..... الف) ادله عام
- ۳۰۷..... ۱. نجاست
- ۳۰۸..... ۲. مجهول بودن مورد کسب
- ۳۰۸..... ۳. عدم ق
- ۳۰۸..... درت بر تسلیم
- ۳۰۹..... ۴. عدم مالیت

۳۰۹	 (ب) روایات
۳۱۰	 ۱. روایات منع تکسب
۳۱۴	 ۲. روایات جواز
۳۱۷	 جمع‌بندی روایات
۳۲۱	 جمع‌بندی تکسب با صور گوناگون منی
۳۲۳	 گزیده‌های فقهی داد و ستد منی

۴. خمر/ ۳۲۴

۳۲۵	 فصل اول: کلیات
۳۲۸	 ۱. مفهوم شناسی
۳۲۸	 الف) خمر
۳۳۳	 ب) مسکر
۳۳۴	 ۲. پیشینه
۳۳۵	 الف) پیشینه عام
۳۳۶	 ب) پیشینه خاص
۳۳۷	 کتب فقهی شیعه
۳۳۹	 کتب فقهی سنی
۳۴۰	 ۳. جایگاه فقهی خمر
۳۴۱	 ۴. اقوال فقها

۳۴۵.....	فصل دوم: ادله بیع خمر
۳۴۵	۱. ادله عام
۳۴۵	الف) ادله حرمت
۳۴۶.....	۱. قاعده حرمت معامله با نجاسات
۳۴۶.....	۲. قاعده حرمت معامله با محرمات شرعی
۳۵۲.....	۳. قاعده عدم جواز معامله غیر مملوک
۳۵۳	جمع بندی ادله حرمت
۳۵۳	ب) ادله حواص
۳۵۴	جمع بندی ادله عام
۳۵۴	۲. ادله خاص
۳۵۵	الف) آیات
۳۵۵	۱. آیه ۹۰ سوره مائده
۳۵۸	۲. آیه ۲۱۹ بقره
۳۶۰.....	جمع بندی استدلال به آیات
۳۶۰.....	ب) روایات
۳۶۱.....	۱. روایات حرمت مطلق
۳۸۱.....	۲. روایات کراهت مطلق
۳۸۲	۳. روایات جواز مطلق
۳۹۷	۴. روایات مفصله
۴۰۶	حاصل کلام در روایات

۴۰۷	جمع‌بندی ادله خرید و فروش شراب
۴۰۹	فصل سوم: فروعات
۴۰۹	۱. فروختن شراب برای منافع حلال
۴۱۰	۲. خرید و فروش شراب برای استفاده در موارد اضطرار
۴۱۲	الف) روایات اضطرار به نوشیدن شراب
۴۱۶	ب) روایات معالجه با شراب
۴۱۹	مقایسه روایات اضطرار با روایات معالجه
۴۲۱	۳. معامه شراب در مواقع ضرورت آن
۴۲۱	۴. حکم وضعی معامله شراب در موارد اضطرار
۴۲۳	۵. خرید و فروش مالتی مکررات
۴۲۵	۶. خرید و فروش مسکرسائی
۴۲۶	۷. خرید و فروش فقاع و نبید
۴۲۷	۸. خرید و فروش الکل‌های طبی و صنعتی
۴۳۱	گزاره‌های فقهی داد و ستد خمر

۵. متنجسات/۴۳۲

۴۳۳	فصل اول: کلیات
۴۳۳	۱. پیشینه
۴۳۳	الف) فقه امامیه

۴۳۷	ب) فقه عامه
۴۳۸	۲. تقسیمات اعیان متنجسه
۴۴۱	فصل دوم: بررسی ادله
۴۴۱	۱. قواعد عامه
۴۴۱	الف) حکم تکلیفی
۴۴۱	۱. حرمت تکسب با اعیان نجسه
۴۴۲	۱. حرمت تکسب با آنچه خوردنش حرام است
۴۴۳	شیخیه مسنای قواعد در حکم تکلیفی
۴۴۳	ب) حکم منع
۴۴۴	۲. ادله خاصه (روایات)
۴۴۵	الف) روایات جواز فروش بیه منافع حلال
۴۴۵	۱. صحیحہ معاویہ بن وهب
۴۴۷	۲. موثقہ ابو بصیر
۴۴۷	۳. موثقہ معاویہ بن وهب
۴۴۸	۴. روایت اسماعیل بن عبد الخالق
۴۴۹	۵. روایت جعفریات
۴۵۰	جمع بندی روایات جواز
۴۵۱	ب) روایات منع
۴۵۱	۱. مرسله ابن ابی عمیر
۴۵۲	۲. روایت جعفریات

۴۵۲.....	نتیجه روایات منع
۴۵۳.....	ج) روایات تفصیل میان مسلمان و غیر مسلمان
۴۵۳.....	۱. مرسله ابن ابی عمیر
۴۵۴.....	۲. روایت قرب الاسناد
۴۵۵.....	جمع بندی روایات
۴۵۹.....	فصل سوم: فروعات
۴۵۹.....	۱. قصد منفعت محله و محرمه در بیع متنجس
۴۶۰.....	الف. بدگاه آنها
۴۶۰.....	۱. اشتراط منفعت محله در عقد
۴۶۱.....	۲. اعتبار قصد منفعت محله
۴۶۲.....	۳. اعتبار قصد منفعت محله در صورت ندرت آن
۴۶۲.....	۴. اعتبار عدم قصد منفعت محرمه
۴۶۲.....	۵. اعتبار عدم قصد منفعت محرمه در صورت تأخر زیاد در مالیت
۴۶۳.....	۶. شرطیت منفعت محله به صورت شرط متأخر
۴۶۴.....	۷. عدم اعتبار قصد به صورت مطلق
۴۶۵.....	ب. بررسی ادله
۴۶۵.....	۱. آیات اکل مال به باطل
۴۷۰.....	۲. روایات جواز فروش روغن متنجس برای استصباح
۴۷۲.....	جمع بندی ادله
۴۷۳.....	ج. بررسی نظرات براساس ادله فوق

۱. اشتراط منفعت حلال ۴۷۳
۲. اعتبار قصد منفعت محلله ۴۷۳
۳. اعتبار قصد منفعت محلله در صورت ندرت آن ۴۷۳
۴. اعتبار عدم قصد منفعت محرمة ۴۷۴
۵. اعتبار عدم قصد منفعت محرمة در صورت تاثیر زیاد آن در مالیت ... ۴۷۴
۶. شرطیت منفعت محلله به صورت شرط متأخر ۴۷۴
- نظر مختار ۴۷۵
۲. شرط منفعت ابرام در بیع متنجسات ۴۷۵
۳. وجوب اسرار زبانت به مشتری ۴۷۶
- الف) وجوب تکلفی اسراریت اعلام برای صحت بیع ۴۷۷
- ادله وجوب اعلام نجاس ۴۷۸
- ب) طریقی یا نفسی بودن وجوب اعلام ۴۸۶
۱. تعریف واجب نفسی و طریقی ۴۸۷
۲. ثمره بحث ۴۸۷
۳. ظهور اعلام و تبیین در طریقت ۴۸۸
۴. سوزاندن روغن متنجس در زیر سقف ۴۹۰
- بررسی ادله قول به حرمت ۴۹۲
۱. اجماع یا شهرت حرمت ۴۹۲
۲. تنجیس سقف در اثر سوزاندن روغن نجس ۴۹۲
۳. مرسله شیخ طوسی رحمته الله ۴۹۴

۵۰۲ جمع‌بندی ادله حرمت استصحاب در زیرسقف

۵۰۳ گزاره‌های فقهی داد و ستد متنجسات

۵۰۴ کتابنامه

۵۱۵ نمایه‌ها

۵۱۵ نمایه آیات

۵۱۹ نمایه اصطلاحات

۵۳۲ نمایه اشخاص

سخن مؤسسه

پیروزی انقلاب شکرمند اسلامی، رسالت حوزه‌های علمیه را دوچندان کرده است؛ نظام اسلامی برای تأمین به‌سویانه‌ترین تشویک خود به منظور تصمیم‌گیری و اجرا باید مبانی علمی لازم را در اختیار داشته باشد، و این عرصه‌ای است که حوزه علمیه در کنار دیگر مجامع علمی باید در آن نقش فعال داشته باشد؛ زیرا بدون گسترش مرزهای علوم اسلامی به مباحث نوپدید و تولید علوم انسانی با رویکرد اسلامی، این نیاز پاسخ مناسب نمی‌یابد. ضرورت مجاهدت علمی به منظور پاسخگویی به مطالبات روزافزون و برحق جامعه دینی، انگیزه به اثبات می‌رسد که در نظر داشت؛ اولاً: تحولاتی جدید در مجموعه‌ی دانش بشری، به‌ویژه علوم انسانی رخ داده است؛ ثانیاً: زندگی انسان معاصر به واسطه پیشرفت در علوم و فناوری‌های جدید، دستخوش تطوراتی شگرف شده است؛ ثالثاً: شکرگیری نظام اسلامی، فرصت مناسبی را فراروی جامعه‌ی دینی قرار داده است تا با اهداف خود دست یابد؛ از این رو سرعت‌بخشیدن به فعالیت‌های علمی حوزوی به منظور توانمندسازی نظام اسلامی در این باره ضروری می‌نماید.

«مؤسسه اشراق و عرفان» که فعالیت خود را از سال ۱۳۸۶ با نظارت علمی و ریاست عالی آیت‌الله اعرافی آغاز کرده است، در عین تأکید بر اصالت‌های حوزوی، سعی در رفع نیازمندی‌های معرفتی انسان معاصر دارد؛ از این رو مأموریت‌های خود

را «پژوهش در زمینه فقه‌های نو و فلسفه‌های مضاف، بر مبنای روش اجتهادی در راستای نظام سازی اسلامی»، «پرورش پژوهشگران صاحب نظر در عرصه فقه‌های نو و فلسفه‌های مضاف و نظام سازی اسلامی» و «جمع‌آوری، تنظیم و نشر ریاست عالی مؤسسه» قرار داده است تا بتواند به ایفای نقشی مؤثر در این مجال بپردازد. کتاب گرانسنگ «مکاسب» اثر خاتم المجتهدین شیخ مرتضی انصاری، در طول سالیان متمادی، مورد شرح و حاشیه‌نگاری فقهای شیعه قرار گرفته و این کتاب که به حق نماینده اوج اتقان و نضج یافتگی فقهات در مکتب تشیع است، محمد بحث‌های خارج فقه حوزه علمیه بوده است. مجموعه حاضر، تقریر درس‌های خان فقه استاد اعرافی است که طی هشت سال تحصیلی (از سال ۱۳۸۵ تا سال ۱۳۸۳) در حوزه علمیه قم ارائه شده و علاوه بر انعکاس ابداعات و نوآوری‌های استاد اعرافی در خلال مباحث «مکاسب محرمه» در نظم و تبویب نوع چهارم از انواع مکاسب محرمه (التکسب بالافعال المحرم) ساختاری بدیع را پیشنهاد و عرضه نموده است.

مؤسسه بر خود لازم می‌داند از ان شاء الله اعرافی که پس از ارائه دروس، در ادامه مراحل مختلف تقریر دروس، ارزیابی، تدریس را صورت داده دادند، تشکر نماید؛ نیز از تلاش‌های حجت الاسلام احمد عابدین زاده در مدیریت گروه تقریر مکاسب و نظارت بر آن و همچنین زحمات حجج اسلام علیرضا نوری و ستار همی در تقریر دروس تقدیر می‌نماید.

امید است صاحب نظران و اندیشوران حوزه و دانشگاه، مؤسسه اشراق و عرفان را به منظور بهبود تولیدات علمی آینده، از نظرات و پیشنهادات سازنده خود محروم نسازند.

پیش‌گفتار

کتاب مکاسب یکی از ابواب مهم فقهی است که مکاسب محرمه بخشی از آن است. مکاسب محرمه علاوه بر اهمیت خود موضوع، از جهت دیگری نیز حائز اهمیت است؛ چون هر چند نتوان این کتاب در مکاسب محرمه منحصر است، ولی فقها موضوعاتی مانند نیت، کذب و... را که در ابواب دیگر فقهی بحث نمی‌شوند، در این کتاب مطرح می‌کنند و این امر موجب تنقیح مسائل مهمی در این کتاب می‌شود. بر این اساس استاد آیت‌الله اعرافی چند سال از درس خارج فقهی را به تدریس مکاسب محرمه اختصاص دادند. بعد از تدریس استاد، گروهی از شاگردان ایشان تقریر این کتاب را بر عهده گرفتند که مسئولیت اداره این گروه و تنظیم و تنسيق مجلدات کتاب بر عهده این جانب گذاشته شد. حاصل زحمات دوستان در تقریر دروس مکاسب استاد، کتاب حاضر است.

درباره ترتیب کتاب مکاسب محرمه فقها تقسیمات گوناگونی ارائه کرده‌اند. مشهورترین تقسیم، تقسیم محقق حلی رحمته‌الله می‌باشد که مکاسب حرام را به پنج نوع تقسیم کرده است:

اعیان نجس؛ معامله با اعیانی که به جهت حرمت غایتشان، حرام شده‌اند؛ اعیان فاقد منفعت، تکسب با کارهای حرام و تکسب با واجبات.

بعد از محقق حلی رحمته‌الله فقهای بسیاری از جمله شیخ انصاری رحمته‌الله مباحث

مکاسب را بر اساس همین تقسیم ارائه نموده‌اند و مؤلف محترم کتاب حاضراستاد آیت‌الله اعرافی - دام ظلّه - نیز در تقسیم اساس مکاسب از همین رویه تبعیت کرده است؛ اما در جزئیات آن ابداعاتی ارائه نموده که علاوه بر انسجام بخشیدن به مباحث کتاب، می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد ابواب فقهی جدیدی باشد.

برخی مزیت‌های این کتاب بر سایر کتاب‌هایی که درباره مکاسب محرمة نگاشته شده، به این شرح است:

۱. در این کتاب، نوع اول (اعیان نجس) به دو قسم حیوانات و غیر حیوانات تقسیم شده است و تکسب با حیوانات در مجلد جداگانه‌ای ارائه شده است. این تقسیم واجب انسجام بیشتر مطالب شده و زمینه ایجاد باب فقهی جدیدی به نام «تکسب با حیوانات» و در نهایت «احکام حیوانات» می‌شود.

۲. عناوین نوع چهارم در مکاسب شیخ انصاری رحمته‌الله به صورت الفبایی تنظیم شده است، ولی در این کتاب عناوین بر اساس موضوعات به هفت گروه تقسیم شده است. این تقسیم مرتب و منطقی دارد؛ از جمله این که مطالب هر گروهی منسجم شده و قواعد کلی برای آنها به دست می‌آید؛ هر گروهی می‌تواند یک باب فقهی تشکیل دهد. البته این تقسیم عقلی نیست و گروه‌ها و عناوین آنها قابل افزایش هستند. این گروه‌ها عبارتند از:

الف) محرمات آداب تجارت: این گروه شامل عناوین حرامی است که در تجارت از آنها نهی شده است و عبارتند از تطفیف، عیش و نشیمن؛

ب) محرمات علوم: این گروه به دو دسته عناوین مربوط به حوزه نشر و علوم غریبه تقسیم می‌شود. عناوین حوزه نشر شامل حق التألیف، کتب ضلال و بیع مصحف و عناوین علوم غریبه شامل تنجیم، سحر و قیافه می‌شود؛

ج) محرمات هنر: این گروه شامل عناوینی می‌شود که به جنبه زیبایی‌خواهی انسان مربوط می‌شوند و عبارتند از تزیین، پوشیدن ابریشم و طلا توسط مردان، حلق لحیه، تصویر و غنا. عنوان تزیین در مکاسب محرمة متداول، بحث نشده و تنها چند مورد از محرمات آن مثل تدلیس ماشطه مطرح شده است، ولی در

این کتاب با طرح عنوان تزیین، ابتدا اصل استحباب تزیین ثابت شده و سپس محرمات آن به طور مستوفای بحث شده است:

(د) محرمات روابط میان فردی: این گروه شامل عناوینی می‌شود که به حوزه عام روابط اجتماعی میان انسان‌ها مربوط می‌شود. البته برخی از عناوین روابط میان فردی در حیطه خاصی مانند سیاست، اقتصاد و ... مطرح هستند که این عناوین ذیل باب فقهی مربوطه مطرح می‌شوند و در اینجا فقط عناوینی مطرح می‌شود که در همه حوزه‌های اجتماعی کاربرد دارند. عناوین این بخش عبارتند از: سوء مؤمن، نمیمه، نیاچه، تشبه به جنس مخالف، تشییع، قیادت، غیبت و کذب.

(ه) محرمات سیاست: در این گروه عناوینی مطرح شده است که به محرمات روابط مکلف با سلطان جور مربوط می‌شود و عبارتند از: قبول ولایت از طرف سلطان جور، معونة الظالمین، مانع جواز سلطان جور و معامله خراجیات سلطان جور؛

(و) محرمات ورزش و بازی: در این گروه عناوین مربوط به بازی و سرگرمی مطرح می‌شود که عبارتند از: لهو و لعب و قمار.

(ز) محرمات روابط اداری: در این گروه نیز عناوین حرام مربوط به روابط اداری مطرح می‌شود که عبارتند از: رشوه، اختلاس، رانت‌خواری و پورسانت. در مکاسب محرمة متداول، از میان عناوین این گروه، فقط رشوه مطرح شده است و بقیه عناوین از ابداعات این کتاب است.

۳. قبل از بررسی ادله هریک از عناوین، ابتدا در یک فصل به‌طور تفصیلی و پیشینه فقهی و فراققهی آن عنوان مطرح شده است که در شناخت موضوع و محدوده بحث مؤثر است.

۴. در هریک از عناوین بعد از بررسی ادله و استنتاج حکم، فصلی به فروعات آن اختصاص داده شده است و در برخی موارد فروعات جدید و مورد ابتلائی طرح شده است که بحث آن در سایر کتب متداول فقهی طرح نشده است.

جلد نخست این کتاب عهده دار بحث های ذیل است:

الف. کلیات مکاسب محرمة، شامل مقدمات کلی درباره مکاسب محرمة؛

ب. قسمتی از نوع اول مکاسب محرمة، شامل مباحث ذیل:

۱. بحث کبروی نجاسات (قاعده حرمت تکسب با اعیان نجس)

۲. قسمت اول نجاسات (نجاسات غیر حیوان)؛ مسائل این قسم از نجاسات

دارتند از: بول و عذره، خون، منی، خمر و متنجسات.

مباحث کلیات، قاعده حرمت تکسب با نجاسات، بول و عذره، خون و منی

توسط محترم ارجمند حجة الاسلام علی رضا گودرزی، بحث خمر توسط حجة

الاسلام ستاره همتی و بحث متنجسات توسط حقیر تقریر شده است.

شایان ذکر است که نظارت و راهنمایی استاد آیت الله اعرافی در تقریر همه

مجلدات چراغ را مانده است.

از همه عزیزانی که در راه آمدن این اثر مرا یاری کردند تشکر می کنم: استاد

محترم آیت الله اعرافی - دام ظلّه، همکارانم در گروه تقریر به ویژه حجت الاسلام

علی رضا گودرزی و حجت الاسلام ستاره همتی، عباسعلی مردی (ویراستار)، حمید

بهرامی (صفحه آرا) و همکارانم در مؤسسه اشاعه و عرفان به ویژه حجت الاسلام

صمد سعیدی و حجت الاسلام سید نقی موسوی

احمد عابدین زاده

مقدمه

مباحث کتاب مکاسب محرمه براساس تقسیم محقق حلی رحمته الله علیه تنظیم شده است؛ اما قبل از ورود به مباحث انواع مکاسب محرمه، لازم است مقدماتی برای شناخت موضوع، بسبب و جایگاه بحث نوشته شود. به همین جهت ابتدا مبحثی با عنوان کلیات مکاسب محرمه گشوده شده است. بنابراین، مباحث کتاب مکاسب محرمه به ترتیب عبارتند از کلیات مکاسب محرمه، نوع اول: تکسب با اعیان نجس، نوع دوم: معامله با اعیان مشترک برای غایت حرام، نوع سوم: اعیان فاقد منفعت، نوع چهارم: تکسب با کارسازی سوم و نوع پنجم: تکسب با واجبات. جلد اول مکاسب محرمه عهده دار کلیات و قسمت اول نوع اول مکاسب محرمه است. مباحث نوع اول در دو مقام بحث کبروی و بحث صغروی ارائه می شود. در بحث کبروی قاعده حرمت تکسب با نجاسات مطرح و ادله آن بررسی می شود و در بحث صغروی مصادیق نجاساتی که تکسب با آنها متداول است، طرح و ادله حرمت یا جواز تکسب با آنها بررسی می شود. بحث صغروی برای ایجاد نظام بیشتر به دو قسم نجاسات غیر حیوان و حیوانات نجس تقسیم شده است که قسم اول در مجلد حاضر و قسم دوم به صورت مجزا در جلد دوم مطرح می شود. مصادیق نجاسات غیر حیوان عبارتند از: بول و عذره، خون، منی و خمر. بحث متنجسات نیز استطرادا در کنار مسائل نجاسات غیر حیوان طرح می شود.

با توجه به تقسیم فوق مباحث جلد اول مکاسب محرمه در سه بخش کلیات مکاسب محرمه، قاعده حرمت تکسب با نجاسات و نجاسات غیر حیوان ارائه می شود.